

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
MÜFETTİŞLİĞİ

BAŞMÜFETTİŞ : **Zafer YER**

RAPORUN CİNSİ : İnceleme-Araştırma Raporu

KONU : İngiltere'de tiyatro, opera ve bale alanında mevcut durumun ne olduğu, gelişmenin nasıl sağlandığı, hangi yöntemlerin uygulandığı, sanata ilgiyi artırıcı ve sanatçıyı özendirici ne gibi ekonomik ve sosyal tedbirler alındığı hususlarının incelenmesi ve yararlı olabileceklerin ülkemizde uygulama olanağının bulunup bulunmadığının araştırılması.

ONERİ : Raporla belirtilmiştir.

RAPORUN

Tarih ve Sayısı	30/04/2004-10/1
Sayfa ve Ek Adedi	14-13
Verildiği Yer	Teftiş Kurulu Başkanlığı

I. GİRİŞ :

Teftiş Kurulu Başkanlığının 07/07/2000 tarih ve 1199 sayılı emirleri ekindeki 07/07/2000 tarih ve 1186 sayılı Bakan Onayı gereğince yapılan inceleme ve araştırma sonucunda işbu rapor düzenlenmiştir.

II. KONU :

İngiltere'de tiyatro, opera ve bale alanında mevcut durumun ne olduğu, gelişmenin nasıl sağlandığı, hangi yöntemlerin uygulandığı, sanata ilgiyi artırıcı ve sanatçıyı özendirici ne gibi ekonomik ve sosyal tedbirler alındığı hususlarının incelenmesi ve yararlı olabileceklerin ülkemizde uygulama olanağının bulunup bulunmadığının araştırılması raporumuzun konusunu oluşturmaktadır.

III. İNCELEME-ARASTIRMA :

Teftiş Kurulu Başkanlığının 07/07/2000 tarih ve 1199 sayılı emirleri ekindeki aynı tarih ve 1185 sayılı Bakan Onayı (Ek: 1, 2) gereğince, Raporumuzun "Konu" bölümünde yer alan hususlarla ilgili olarak Londra'da gerekli incelemelerde bulunulmuş, yetkililerle olabildiğince direkt olarak görüşme yoluyla uygulamalarla ilgili bilgi edinilmeye çalışılmış, kütüphaneler ve piyasada satılan yayınlardan doküman sağlanmış, İngiltere Kültür Bakanlığı istatistiklerinden yararlanılmış, ayrıca tiyatro eğitimini Türkiye'de tamamlayan ve yıllardır İngiltere'de tiyatro alanında çalışmalarda bulunan ve halen Londra'da yaklaşık 65.000 Türk'ün bulunduğu Islington'da Arcola Theatre adlı tiyatroyu kurmuş olan Tiyatro Yönetmeni Mehmet Ergen'in bilgi ve deneyimlerinden de yararlanılmaya çalışılmıştır(Ek: 3,4).

İngiltere'de tiyatro, opera ve bale alanında yapılan uygulamalara geçmeden önce bu ülkedeki kültürel olayların organizasyonunun genel çerçevesinin değerlendirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

A) İngiltere'deki Genel Kültürel Yapı :

a) Hükümet Politikası :

The Department for Culture, Media and Sport (Kültür, Medya ve Spor Departmanı) Devlet Bakanlığına bağlı olarak, İngiltere'deki ulusal müze, sanat galerileri, İngiltere Sanat Konseyi (*The Arts Council of England*), İngiltere Ulusal Kütüphanesi (*The British Library*) ile diğer ulusal sanat ve tarihi miraslarla ilgili hükümet politikaları ve

Şönetim harcamaları konusunda yetki ve karar sahibidir.

Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda'dan sorumlu Devlet Bakanlığı, bu ülkelerdeki ulusal müze, galeri, kütüphane ve kendi sanat konseylerinden sorumludur.

Ulusal müze ve galeriler kendi kaynaklarını - örneğin ticaret yoluyla - artırmaya çalışırlar. Hükümet kaynakları ve fonları sanat organizasyonlarına Sanat Konseyi, İngiliz Film Enstitüsü (BFI) ve Scottish Screen (İskoç Film Kurumu) gibi kurumlar tarafından indirekt olarak dağıtılır. Bu uygulama, fon dağıtım kararlarında politik etkilerden uzak kalınmasına yardımcı olur ve bu yolla kaynaklar en uygun yapımlara tahsis edilir. 1999/2000 döneminde 912 milyon paund (yaklaşık 1 katrilyon 700 Trilyon TL) olan DCMS Bütçesi, 2000/2001 döneminde 1.038 milyon paunda (yaklaşık 1 katrilyon 900 trilyon TL) yükseltilmiştir. Bu rakamın 100 milyon paundunun (yaklaşık 180 trilyon TL) müze ve galerilere, 125 milyon paundunun ise, tiyatro oyunu ve görsel sanatlar için ayrılması planlanmıştır. Bağımsız bir kurul, tahsis edilen bu ödeneklerin standartların yükseltilmesinde kullanılıp-kullanılmadığını denetlemektedir.

Department for Culture, Media and Sport (DCMS) aşağıdaki dört konuda yaratıcılığın gelişmesi için faaliyet göstermektedir.

Giriş (*Access*) : Mümkün olduğunca çok kişiye kaliteli iş deneyimi şansı sağlamak,

Mükemmeliyet (*Excellence*): Hükümet desteğini en güçlü, etkili ve yenilikçi bir şekilde kullanırmak,

Eğitim (*Education*): Yaratıcılığı engellemeyecek resmi ve daha ileri bir eğitim sağlamak,

Ekonomik Değer (*Economic Value*): Yaratıcı sektörler aracılığıyla tam istihdamı sağlayarak hükümete yardımcı olmak.

1997 yılında başlıca üyeleri, işadamları, medya temsilcileri, dizayn, müzik ve film konularıyla ilgili temsilci ile Hükümet temsilcisinden oluşan Yaratıcı Endüstriler Görevgücü kurularak, ilk defa Hükümet ile endüstriler arasında resmi bir bağlantı sağlanmıştır. Kuruluşun amacı, eğitim ve mesleki eğitimi geliştirerek insanları yaratıcı girişimcilğe hazırlamak, yaratıcı ürün ve hizmetlerin tanıtımı ve ihracı konusunda Dünya'nın ilgisini çekmek ve Dünya ölçeğinde güvenli telif anlaşmaları yapmaktır.

b) Sanat Konseyleri (*Arts Councils*):

İngiltere'de Hükümet ile Milli Piyango (*National Lottery*) tarafından kültür ve sanat faaliyetleri için ayrılan ödenekler direkt olarak bu kuruluşlara tahsis edilmemektedir.

Söz konusu ödenekler önce Hükümetten tamamen bağımsız olarak çalışan Sanat Konseylerine aktarılmakta, daha sonra bu Konseyler tarafından sanat ve kültür kuruluşlarınca talep edilen yardım miktarları gözönüne alınarak belirlenen kıstaslar çerçevesinde ilgili kuruluşlara dağıtılmaktadır. Hükümet tarafından ayrılan ödenekler ile Milli Piyango idaresince kültürel harcamalar için ayrılan fonların dağıtımında ana kanal İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda Sanat Konseyleridir. Bunların amacı; sanatı geliştirmek ve iyileştirmek; sanatı herkes tarafından daha kolay erişilebilir hale getirmek; Hükümet, mahalli idareler ve diğer kültürel organizasyonlarla işbirliği yaparak onlara önerilerde bulunmaktır.

Sanat Konseyleri ile Milli Piyangodan yardım alabilmek için yapılan başvurular, bu kuruluşlarca düzenlenen matbu müracaat formlarının (*Arts Capital Programme Application Form*), kılavuz kitapçığa (*Arts Capital Programme Guidelines*) uygun olarak doldurulması suretiyle yapılmaktadır (Ek: 5, 6). Yine, 10 Bölgesel Sanat Kurulundan biri olan Londra Sanat Kurulunun 2000/2001 dönemine ilişkin olarak yardım talebi için bastırılmış olduğu örnek formlar raporumuza eklenmiştir (Ek: 7). Sanat Konseyleri, Bölgesel Sanat Kurulları ile Milli Piyango tarafından yapılan yardımların miktarı, bunların bölgelere göre dağılımı ve yetişkinlerin sanata katılımları gibi verilerin yer aldığı İngiltere Sanat Konseyince hazırlanan *Facts and Figures about the arts 1999-2000* adlı yayının önsözünde, Sanat Konseylerinin sanatta yenilenme çalışmalarını desteklediği, tavsiye ve bilgi sağladığı, bağımsız ve politik uygulamalardan uzak, Hükümetle dost olmaktan kaçınan, sanatın destekleyicisi ve şampiyonu olduğu, yardımların en üst düzeyde sanatsal başarıları desteklemek ve bunları mümkün olan en çok sayıda izleyiciye sunmak için kullanmanın amaçlandığı, yeni çalışma ve izleyicinin teşvik edildiği hususları vurgulanmaktadır (Ek: 8).

Sanat Konseyleri, sadece sanat merkezleri, opera, tiyatro, dans şirketlerine değil, bunların yanında gezici tiyatrolara, deneyimli sahne gruplarına ve edebi organizasyonlara da parasal yardımda bulunmaktadır. Sanat Konseyleri, yapmakta oldukları yardımları, sponsorluk kurumu veya mahalli otoritelerin yardımlarıyla artırma yönünde çalışmalar da yapmaktadırlar. Ayrıca, sahne sanatları, görsel sanatlar ile edebiyat alanlarında eğitimin artırılması yönünde de yardımlarda bulunmaktadır.

İngiltere Sanat Konseyi (*The Arts Council of England-ACE*), İngiltere'deki resmi ve özel kişi ve kurumlara destekte bulunan ulusal ve stratejik bir sanat otoritesidir. Esas mali kaynaklarını 10 Bölgesel Sanat Kurulu'na (*Regional Arts Boards-RABs*) dağıtır. Paranın diğer kaynakları İngiltere Film Enstitüsü (BFI) ve Sanatkarlar Konseyi "*Crafts Council*" ve yerel otoritelerdir.

/İLV»* ^ 1998 yılına kadar 23 olan İngiltere Sanat Konseyi'nin üye sayısı aynı yıl 13'e
I * /tk&jilmüştür. Bunun nedeni Konsey kararlarının alınmasında karşılaşılan güçlüklerdir.

Konsey, eğitim ile sanat alanlarındaki boşluğun doldurulması, eğitim kurumları ile sanat arasında bir köprü kurulması, geniş alanda etnik sanatın geliştirilmesi ve büyük kitlelere ulaştırılması konularında birtakım reformlar da yapmıştır. Bu yolla, yardımların daha geniş kitlelere, etkin ve dengeli bir şekilde dağıtımının sağlanması ve sürekli yardım alma garantisi bulunmayan kişi ve kurumlara yardımda bulunulması amaçlanmıştır.

c) Finansman (*Finance*):

İngiltere'de 1998/99 döneminde İngiltere Kültür, Medya ve Spor Departmanınca (*The Department for Culture, Media and Sports-DCMS*) planlanan kültürel harcamalar; müze ve galeriler için 209 milyon paund, görsel ve sahne sanatları için 198 milyon paund, yayın ve medya için 99 milyon paund ve kütüphaneler için ise 90 milyon paund olmuştur. Buna ilaveten Sanatkarlar Konseyi'nin (*Crafts Council*) 184.6 milyon paundluk yardımı da Sanat Konseyi (ACE) tarafından dağıtılmıştır. Sanat Konseyi ayrıca Milli Piyango İdaresi'nin (*The National Lottery*) yıllık 250 milyon paundluk fonunun da dağıtımını yapmaktadır.

1998/99 sezonunda İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda Sanat Konseyleri tarafından dağıtılan yardımlar ise sırasıyla, 26.9, 14.3 ve 6.7 milyon paund olmuştur.

İskoçya'da İskoçya Ulusal Galerisi, müzeler ve Ulusal Kütüphane'ye 36.5 milyon paund yardım temin edilmiş iken, Gallerde Galler Ulusal Müzesi ve Kütüphanesine 18.4 milyon paund yardım sağlanmıştır. Aynı dönemde Kuzey İrlanda Eğitim Bakanlığı Ulusal Müze'ye 9.1 milyon paund yardımda bulunmuştur.

d) Milli Piyango (*National Lottery*):

Milli Piyango Yasası çerçevesinde daha fazla yardımda bulunulması konusu yeniden değerlendirilmiş ve bu amaçla, Bilim, Teknoloji ve Sanata Ulusal Bağış (*National Endowment for Science, Technology and the Arts-NESTA*) oluşturulmuştur. Yeni Fırsatlar Fonu (*New Opportunities Fund*) aracılığıyla yardım alma konusunda dezavantajlı topluluklara yardım yapılmaktadır. Sanat Konseyi ve Kültürel Miras Piyango Fonu'ndan (*Heritage Lottery Fund*) 1998 yazına kadar sanat projeleri için 1.645 milyon paund yardımda bulunulacağı açıklanmıştır. Edinburgh- Dance Base Ltd. Şti'ne 4.9 milyon paund, Herkes İçin Sanat Programı çerçevesinde görme özürlüler için 360.000 paund yardımda bulunulmuştur. Herkes İçin Sanat Programı çerçevesinde 1996 Kasım-1998 Mayıs aylarında, genç ve gönüllülere toplam değeri 8.4 milyon paund olan ve 500 ila 5000 paund arasında değişen 2.070 adet ödül verilmiştir. Bunların toplam 297.000 paundluk 65 adedi siyah ve etnik azınlıklara verilmiştir. Sanat ve kültür kuruluşlarınca bu

yardım talebi de düzenlenen matbu başvuru formunun (*Lottery Grants for Local Authorities*) doldurulması suretiyle yapılmaktadır (Ek: 9).

1K T

İngiltere Kültür, Medya ve Spor Departmanı (DCMS) Yeni İzleyici Fonuna, özellikle genç izleyicilerin sanat etkinliklerinden yararlanması için 5 milyon paund ödenek ayrılmıştır.

Bu ödenekten;

- 2 milyon paundu seyirci sayısının artırılması, bunun da 300.000 paundluk kısmı özellikle genç izleyicileri teşvik için,
- 1.75 milyon paundu tur şirketlerine ekstra tur düzenlemeleri için,
- 500.000 paundu orkestra ve topluluklara iç ve taşra şehirlerine müzik götürmeleri için,
- 750.000 paundu kültürel ve sosyal yönden mahrum olan bölgelere yardım için

e) NESTA (*National Endowment for Science, Technology and the Arts*)

Yeteneğe Ulusal Güven olarak tanımlanabilecek NESTA Milli Piyangomdan üç hedefin gerçekleştirilmesi için 200 milyon paundluk fon sağlamıştır. NESTA'nın hedefleri şunlardır :

- Bireysel yeteneklerini geliştirebilmeleri için bu kişilere yardımda bulunulması,
- Uluslararası standartta hizmet ve üretimde bulunma konusunda yaratıcılıkların geliştirilmesi,
- Yaratıcı endüstriler, bilim ve teknoloji alanlarında halkın beğeni duygusunun geliştirilmesi ve ulusal yaratıcılığın öneminin geniş kitlelerce anlaşılması için davranışların değiştirilmesi.

f) Yerel Kuruluşlar (*Local Authorities*):

Yerel kuruluşlar yaklaşık 1000 adet yerel müze, sanat galerisi ve halk kütüphanesinin çalışmalarına katkıda bulunurlar. Ayrıca, orkestra, tiyatro, opera ve bale şirketlerine de profesyonel veya gönüllü katkıda bulunulmasını sağlarlar. Bu otoriteler, yeni veya dönüştürülmüş binaların bedel veya onarımlarına, kültürel aktivitelere direkt katılma yoluyla sektörü teşvik ederler. İngiltere ölçeğinde, 1997/98

;*ks> ^ yavindirekt f* c:\

sezonunda yerel kuruluşların kültürel harcamalara katkısı yaklaşık 194 milyon paund olarak hesaplanmıştır.

Londra'daki yerel otoritelerden *Corporation of London* 1997/98 sezonunda yaklaşık 45 milyon paundluk destekle Devlet ve BBC den sonra sanata en büyük katkıda bulunan üçüncü kurum olmuştur. Şirket kendisine ait olan ve Avrupa'nın en büyük sanat ve konferans merkezi niteliğindeki *Barbican Centre* ile *Guildhal Müzik ve Drama Okulu*'nu (*Guildhal/ School of Music and Drama*) yönetip finanse etmekte, *RSC ve London Symphony Orcestra'nın* patronu durumunda bulunmaktadır.

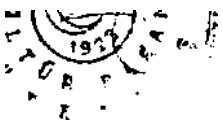
g) Sponsorluk (*Business Sponsorship*):

Sanat Sponsorluğu 1997 yılında % 20 artarak 95.6 milyon paunda ulaşmıştır. *Llyods Bank, BT, Marks and Spencer* ile *Ernsî ve Young* en büyük yardımda bulunan kuruluşlardır. *Canon UK, Victoria ve Albert Müzesi*'nin fotoğraf galerisinin kurulması için 1.2 milyon paund vermiştir. Kültür, Medya ve Spor Departmanı (DCMS) adına görev yapan Sanat Sponsorluğu Birliği (*The Association for Sponsorship of the Arts-ABSA*) tarafından yönetilen *The Pairing Scheme for the Arts* Büyük Britanya'daki firmaları kültürel aktivitelere destek olmaları konusunda teşvik edici çalışmalarda bulunmaktadır. Bu proje ile 1994 yılından 1998 yılına kadar 42 milyon paundu Hükümet'ten olmak üzere toplam 128 milyon paundluk yardım sağlanmıştır.

Sanat Sponsorluğu Birliği'nin (ABSA), Kültür ve Ekonomi İçin Yaratıcı Forum projesi çerçevesinde iş dünyası ile sanat kuruluşları arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması konularında araştırmalar yapılmaktadır. Bu forumda, aralarında Halifax, Orange, Natwest gibi büyük grupların da bulunduğu 18 iş dünyası temsilcisi ile kültürel pazarlama ve yönetim konularında gönüllü olarak part-time çalışan kişiler görev yapmaktadır.

h) Kültürel Çeşitlilik (*Cultural Diversity*):

İngiltere Sanat Konseyi (*The Arts Council of England-ACE*) ve Bölgesel Sanat Kuruluşları (*Regional Arts Boards-RABs*) kültürel çeşitliliğin bugünkü İngiliz toplumuna etkisini kabul etmektedirler. Bu kurumlar, örneğin Hindistan müziğindeki melez formlardan klasik danslarına kadar her türlü çalışmaya fırsat yaratmayı amaçlamaktadırlar. Afrika'nın önde gelen halk danslarından Adzido gibi dans grupları ile Talavva gibi tiyatro grupları da yine kültürel çeşitliliğe bakış açısından desteklenmektedir. Britanya'ya Caribbean ülkelerinden göç edenlerin geleneksel olarak düzenledikleri ve Avrupa'nın en büyük ve ünlü sokak festivali olan Notting Hill Karnavalı da teşvik edilip desteklenmektedir. Ayrıca, İngiltere'de sanat faaliyetlerine başlıca katkıyı sağlayan Sanat f *VKöns\$yj. ve Milli Piyango tarafından yapılan yardımlar sırasında ülkeye dışarıdan gelip

yerleşmiş olan her türlü azınlıkların kendi kültürlerini yaşatabilmeleri için olanak sağlanması ve azınlıklara yönelik sanat yapılması şartları aranmaktadır. Bir tiyatro ya da opera-bale için bunun anlamı ise, bu sanat kuruluşlarının bulunduğu beldedeki azınlıkların (Asya kökenli, siyah vs) toplam nüfusa oranına göre bunlara yönelik yeterli sayıda tiyatro, opera-bale eserinin sahnelenmesi, azınlıklardan yeterli sayıda eleman (sanatçı, işçi vs) istihdam edilmesi zorunluluğunun bulunmasıdır. Bu anlatılanlar Kültürel Çeşitlilik Eylem Planı (*Cultural Diversity Action Plan*), Sanat Konseyinden Yardım Başvurusu (*Applying to the Arts Council for funding*) ile İngiltere Sanat Konseyi ile Tanışma (*Introducing the Arts Council of England*) adlı yayınların incelenmesinden de anlaşılacaktır (Ek: 10-12).

i) Özürülere Sanat (*Arts for Disability*):

Özürülere Ulusal Sanat Forumu (*The National Disability Arts Forum*) ve Candoco gibi özürü ve özürsüz dansçılardan oluşan yaratıcı ulusal organizasyonlar Sanat Konseyi (ACE) tarafından desteklenmektedir. ACE ayrıca, özürülere için iş imkanı yaratmak amacıyla çıraklık eğitimi olan RSC, okullarda özürü sanatçı yetiştirilmesi projesi olan SAC gibi projelere destek vererek, özürülere yaratıcılığını geliştirmeyi de amaçlamaktadır. Özürülere sanat faaliyetlerinden yararlanmasına ilişkin tüm maddi yardımlar Milli Piyango tarafından finanse edilmektedir. Kültür, Medya ve Spor Departmanı (DCMS) fiziksel ve sayısal olarak özürülere için gerekli fonların artışını sağlamak amacıyla *ADAPT Trust* kanalıyla maddi katkı sağlamaktadır.

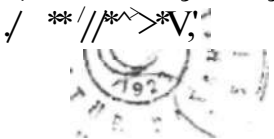
j) Sanat Merkezleri (*Arts Centres*):

Britanya'daki 200'ün üzerinde sanat merkezi, özellikle eğitim projeleri olmak üzere, sanat aktivitelerinde yer alma ve özel sanat olaylarını anlama bakımından insanlara fırsat yaratmaktadır. Hemen hemen bütün sanat merkezleri, hizmetlerinde gönüllüleri istihdam etmekle birlikte, profesyonelce yönetilirler. Bunlara Sanat Konseyi ve Bölgesel Sanat Kurulları yardımcı bulunurlar. İngiltere Sanat Konseyi (ACE) Londra'da bulunan *South Bank Centre* ile *Institute of Contemporary Arts* (Çağdaş Sanatlar Enstitüsü) adlı iki kuruma maddi destek sağlamaktadır. Birçok tiyatro ve sanat galerisinde diğer sanat etkinlikleri için gerekli kolaylıklar sağlanmaktadır.

k) British Council :

The British Council, İngiliz yaratıcılığı, edebiyatı ve modasının Dünya'ya tanıtılması ve İngiltere'deki kültürel çeşitlilik üzerine çalışmalarda bulunur. British Council bu çalışmaları Dışişleri Bakanlığı, İngiliz Uluslar Topluluğu, Sanat Konseyi ve ^iaj^atkarlar Konseyi ile birlikte yürütür. Diğer ülke sanat ve sanatçıların İngiltere'ye

/ ^ > • akışır^ teşvik eder.

1) Yayın Faaliyetleri (Broadcasting):

BBC radyo ve televizyonu ile bağımsız şirketler, tiyatro, opera, bale ve müzik alanlarında genel sanat-magazin programları ve belgesel yayınlar yapmaktadır. Bu yayınlar, başta Prix Italia ve Montreux Festivali olmak üzere pek çok uluslararası kuruluşça ödüllendirilmiştir. Bağımsız televizyon şirketleri de kendi bölgelerinde sanatın ilerlemesini teşvik amacıyla ödüller vermektedirler.

BBC, İngiltere'nin birçok profesyonel müzisyeninin çalıştığı 5 orkestranın da sahibidir. Radio 3'de her hafta yaklaşık 40 saat klasik müzik yayını yapılmaktadır. BBC Radio 1'de Rock ve Pop, Radio 2'de halk müziği ve hafif müzik yayınları yapılmaktadır. BBC her yaz Royal Albert Hall'de düzenlenen Dünya'nın en büyük gezici konserlerini yayınlamaktadır. Bu konserlere sadece İngiliz sanatçıları değil Dünya'nın her yanından orkestra şefleri, sanatçı ve solistler de davet edilmektedir. Müzik çeşitleri en geniş anlamda organizasyon programında yer almaktadır.

m) Festivaller (Festivals):

İngiltere'de her yıl 500 civarında profesyonel sanat festivali düzenlenmektedir. Ağustos-Eylül aylarında düzenlenen Edinburgh Festivalinin özel bir yeri ve prestiji vardır. 1998 yılındaki festivalde 170 ayrı müzik, tiyatro, opera ve bale grubu yer almış ve her zevk ve inançtaki izleyiciye uygun gösteriler yapılmıştır. 1998 yılında ayrıca 63 farklı mekanda 1309 gösteri ve 16.141 adet müzik konseri düzenlenmiştir. Uluslararası Film ve Televizyon Festivali ile Kitap Festivali Edinburgh'daki diğer etkinlikler arasında yer almaktadır. *Clerical Medical Jazz JWeekend* ve *Bath Contemporary Music JWeekend* caz müziği alanında Dünya'nın dikkatini buruya çeken etkinliklerdir. Temmuz ayındaki Cheltenham Uluslararası Müzik Festivali'nde modern İngiliz çalışmaları sergilenmektedir.

B)Tiyatro Alanındaki Uygulamalar :

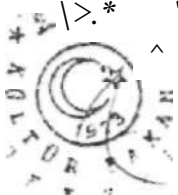
İngiliz Sanat Konseyi (*The Arts Council of England-ACE*) tarafından 2000 yılı Temmuz ayında yayımlanan Sanat Konseyinin İngiltere'deki Tiyatrolar İçin Ulusal Politikası (*The Arts Council of England's National Policy for Theatre in England*) adlı yayında Sanat Konseyinin çalışmalarında sekiz önceliğin bulunduğu belirtilmektedir (Ek: 13). Bunlar;

-Daha yüksek kaliteli eser verilmesi,

..* < -Daha çok insanın cezbedilmesi,

|>.* '-Yeni çalışma yöntemlerinin geliştirilmesi,

^ -Her düzeyde tiyatro eğitimi verilmesi.

- Adres farklılaştırması ve katılımın gerçekleştirilmesi,
- Sanatçı ve yaratıcı yönetmenlere daha iyi gelecek sunulması,
- Uluslararası saygınlık sağlanması,
- Toplumun kalkındırılmasıdır.

Britanya'nın tiyatro geleneği, Shakespeare ve 18. yüzyıldaki onun çağdaşları olan restorasyon dönemi oyun yazarları Congreve, Goldsmith ve Sheridan ile 20. yüzyılda Bernard Shaw ve Pinero gibi oyun yazarlarınca devam ettirilmiştir. İngiliz yazarlarının başarılı eserleri arasında Michael Frayn'ın *Copenhagen* (Kopenhag), Alan Ayckbourn'un *Things We Do For Love* (Bizi Aşık Eden Şeyler), Tom Stoppard'ın *The Invention of Love* (Aşkın Keşfi), Patrick Marber'in 1998 yılında Olivier'in en iyi yeni oyun yazarı ödülü ile Lonra Evening Standard'in en iyi komedi ödülünü kazanan *Closer* adlı oyunları sayılabilir. Britanya'da müzikal tiyatro daima popüler olmuştur. Andrew Lloyd-Webber'in en son müzikali *Whistle Down The Wind* (Rüzgarın Çığılığı) Londra'da 1998 yılında sahnelenmeye başlanmıştır. Adı geçenin Cameron Mackintosh tarafından tasarlanan *Cats* (Kediler) adlı oyunu 1980 yılından beri sahnelenmekte olup, halen dünyanın en başarılı müzikali sayılmaktadır.

Bir RNT yapımı olan Shakespeare'in *King Lear* (Kral Lear) adlı oyunu 1998 yılında en iyi aktör (Ian Holm) ve en iyi yönetmen (Richard Eyre) dallarında iki Olivier ödülü kazanmıştır. Christopher Hampton tarafından Fransızca'dan çevrilen Yasmina Reza'nın *The Unexpected Man* (Beklenmeyen Adam) ve aynı kişinin başka bir versiyonu olan *Art* (Sanat) adlı oyunları 1996 yılından bu yana Londra'da kapalı gişe oynamıştır. Bu eser 1997 yılında en iyi komedi dalında Olivier ve 1998 yılınoda en iyi oyun dalında Tony ödülleri kazanmıştır. İngiliz aktör ve yönetmenlerin son zamanlardaki başarıları arasında Ian McKellen'in RNT'de sahnelenen Henric Ibsen'in *An Enemy of the People* (Bir Halk Düşmanı) ile Cheek by Jowl yapımı olan Shakespeare'in *Much Ado about Nothing* (Boşuna Gürültü) sayılabilir. Bir turne tiyatrosu olan Cheek by Jowl, yönetmenleri Declan Donnellon ve Nick Ormerodin yönetiminde ACE ve İngiliz Konsoloslğunun katkıları ile İngiltere ve Avrupa'nın klasik oyunları ile büyük beğeni kazanmıştır.

Britanya'nın 300 profesyonel tiyatrosunun bazıları özel şahıslara ait olmakla birlikte, çoğu belediyelere veya kar amacı olmayan kuruluşlara aittir. Kırkın üzerindeki yerel tiyatro, Sanat Konseyi (*The Arts Council*) ve Bölgesel Sanat Konseyleri (*Regional Arts Boards-RABs*) hin yardımlarını almaktadır.

C* €.*

Cir

Sekip £****

Çoğu tiyatro ticari olarak işletilmekte, güncel gösteri ve müzikallerin karına bel bağlanılmaktadır. Buna karşın, Sanat Konseyi (*Aris Council of England*) tarafından desteklenen tiyatrolar geleneksel ve deneyimli oyunlar sunma eğilimindedirler. Yenilikçi çalışmalar, Londra ve diğer şehirlerdeki daha küçük kenar tiyatrolarında (zaman zaman pub'ların odaları kullanılmak suretiyle) sıkça sahnelenir.

a) LONDRA :

Londra yaklaşık 100 tiyatroya sahip olup, bunların 15 tanesi şirketlerin sürekli yardımlarıyla çalışmalarını sürdürür. Bu şirketler şunlardır :

- RNT, *South Bank*daki üç izleyici salonunda modern ve klasik oyunları sahneye koyar.

- RSC, esas olarak Shakespeare ve onun çağdaşlarının oyunları ile birlikte bazı modern çalışmaları *City's Barbican Centre*'da sahneler. Ayrıca, yılın altı ayında Britanya'nın diğer bölgelerine turneler düzenler.

- İngiliz Sahne Şirketi (*English Stage Company*) yeni oyun yazarlarının çalışmalarını sahnelemektedir. 1996 yılı Eylül ayından itibaren yenilenmiş olan *Sloane Square*'deki *Royal Court Theatre* 'da çalışmalarına devam etmektedir.

West End Tiyatroları, 1997 yılında her gösterime ortalama 737 kişi ile şimdiye kadarki en yoğun üçüncü sezonlarını yaşadılar. 1998 yılında Shakespeare Globe Theatre ikinci sezonunda orijinal sitesinin yanına yeniden inşa edilerek sezona *The Merchant of Venice* (Venedik Taciri), *Two Gentlemen of Verona* (Verona'nın İki Beyefendisi) ve *As You Like it* (Dilediğin Gibi Yap) adlı oyunlarla başladı. Bu alanda Saw Vanamakefin tiyatroya mali destek sağlama ve yeniden yapılanma konularındaki çalışmaları kendisi öldükten sonra *Ambassador far London* ödülüne layık görülmüştür.

b) Bölgesel Tiyatrolar (Regional Theatres) :

Londra'nın dışındaki daha eski tiyatrolar arasında 18. yüzyıldan kalma Newcastle Upon Tyne'deki *Theatre Royal* (Kraliyet Tiyatrosu) ile 19. yüzyıldan kalma Bristol'daki *Theatre Royal* (Kraliyet Tiyatrosu) ve Belfast'daki *Grand Opera House* (Büyük Opera Evi) sayılabilir. Edinburgh'daki yeniden restore edilen *Empire* (İmparatorluk) - şimdiki Edinburgh Festival Tiyatrosu- uluslararası büyük ölçekli oyunların sahnelenmesini sağlar.

Bölgesel sahne şirketlerinden Glasgouv *Citizen 's Theatre* (Vatandaş Tiyatrosu), ^A.1996 yılında İRA tarafından bombalanıp restore edilen Manchester *Royal Exchange* /-:*£ ^.Kraliyet Değişim), Bristol *Old Vic*, Chichester *Festival Theatre*, Sheffield *Crucible*,

Coventry *Belgrade*, Nottingham *Playhouse* tiyatroları büyük üne ve saygınlığa sahiptir. Terry Hands'in yönetimindeki *Theatre Clwyd* son zamanlarda başarıyla sahnelediği Alexander Cardell'in romanından adapte edilen *Rape of the Fair Country* (Adil Ülkenin Namusuna Tecavüz) adlı oyunuyla birçok turne yapmış ve Milli Piyangodan önemli mali yardımlar almıştır. Bunlara ilaveten Stratford-upon-Avon'daki üç en büyük oditoryuma sahip olan RNT ve RSC adlı tiyatrolar büyük sayıda izleyiciyi ağırlamaktadır.

c) Gençlik Tiyatroları (Theatre for Young People) :

Pop-Up, Oily Cart ve Quicksilver gibi şirketler özellikle çocuklar ve İngiltere ölçeğinde tur yapan şirketler için yazılmış oyunları sergilemektedir. Young Vic, 1998 yılında kendi repertuar şirketi Tim Supple'in yapımı olan Shakespeare'ın *Twelfth Night* (Onikinci Gece) adlı oyununu sahneye koydu. *Contact Theatre Company*, Manchester'de gençlere yönelik oyunlar sunmaktadır. Çoğu bölgesel repertuar tiyatroları, genç izleyiciler için kolayca bulunabilecek ve indirimli fiyatlarla eser sahnelerler.

İngiltere'de 500'den fazla gençlik tiyatrosu ile Londra'da *National Youth Theatre* (Ulusal Gençlik Tiyatrosu) ve Glasgova'da *Scottish Youth Theatre* (İskoç Gençlik Tiyatrosu) gençlerin tiyatro etkinliklerinde bulunabilmeleri açısından fırsat yaratmaktadır.

d) Tiyatro Eğitimi (Dramatic Training) :

Aktör, yönetmen, ışıkçı ve ses teknisyenleri ile sahne yönetmenleri için başlıca olanak sağlayan kuruluşlar arasında *Royal Academy of Dramatic Art (RADA)*, *Central School of Speech and Drama*, *London Academy of Music and Dramatic Art (LAMDA)*, *Bristol Old Vic School*; *Royal Scottish Academy of Music and Drama (Glasgow)* ve *Welsh College of Music and Drama (Cardiff)* adlı kuruluşlar sayılabilir.

e) Sirkler (Circus) :

Kaynağı Londra'da 1770'lere dayanan sirk sanatı, 1970'li yıllardan itibaren yeniden ilgi görek gelişmiş olup, akrobasi ve trapez alanında eğitilmiş 100 genç her gün *Millennium Dome*'da canlı gösteri yapmaktadır. Bu eğitim ve gösterilere Milli Piyango (*National Lottery*) fonunca maddi destek sağlanmaktadır. Bu amaçla Bristol *Çifcomedia Academy of Circus Arts* ve *Physical Theatre*, Winchester'da *Zippo's Academy of Circus* adlı kuruluşlar 1993 yılından itibaren çalışmaya başlamıştır.

C) Opera ve Bale Alanındaki Çalışmalar :

a) OPERA :

Londra Dünya standardında opera sanatının merkezidir ve Britanya kendi opera yeteneklerini dünyaya ihraç eder. 1998 yılında genel istek üzerine *English National Opera* (ENO) Coliseum'da Nicholas Hytner'in başarılı yapımı olan Handel'in *Xerxes* adlı oyununu ilk sahnelendiği 1985 yılından beri dördüncü kez sahnelemiştir. Bu sezon Başsoprano Sarah Connolly seyircinin büyük beğenisini kazanmıştır. 1998 yılında sahneye konan diğer bir oyun ise, David Pountney'in yapımı olan Purcell'in *The Fairy Queen* adlı eseridir. Aynı yıl ENO'da İngiliz besteciler tarafından sahneye konulan yeni bir çalışma da Gavin Bryars'ın *Doctor Ox 's Experiment* (Doktor Ox'un Deneyimi)'tir.

Covent Garden'daki *Royal Opera House* (ROH)'un 1999 Aralık ayında tamamlanan restore ve genişletme çalışmaları 213.8 milyon paunda malolmuş ve bu rakamın 78.5 milyon paundluk kısmı Milli Piyango (*National Lottery*) 'nun yardımlarıyla karşılanmıştır. Sir Richard Eyre tarafından Londra'da lirik tiyatrunun geleceğiyle ilgili 1998 Temmuz ayında bastırılan raporda, ROH'un geçmiş yönetimi eleştirilmiş ve halkın parasının etkili bir şekilde kullanılması isteniyorsa köklü değişiklikler yapılması gerektiği belirtilmiştir. Hükümet bu rapordaki belli önerileri benimsemiş ve bunların gerçekleştirilmesi konusunda değerlendirmeler yapmıştır.

Opera sezonunda görev alacak uluslararası oyuncularla ilgili değerlendirme toplantısı her yaz East Sussex'deki Glyndebourne şehrinde yapılmaktadır. Bunu müteakip sonbaharda *Glyndebourne Touring Opera*, festival sezonundaki oyuncularıyla birlikte turneler düzenlemektedir. 1998 yılındaki oyunlar arasında Handels'in *Rodelinde*, Richard Strauss'un *Capriccio* adlı oyunları göze çarpmaktadır.

Yenilenmiş haliyle kendini Gilbert ve Sullivan'ın operalarına adayan *D'Oyly Carte Opera Company*, Londra'daki *Royal Festival Hall*'de ilk kez üç yıl önce *The Mikado* adlı oyunla kendini göstermiş ve bu süreçte aynı oyunu tam sekiz kez sahnelemiştir.

b) BALE :

Devlet yardımı alan bale ve dans şirketleri arasındaki *Royal Balle!*,
/ * ^ZjjLârnbert Dance Company, Siobhan Davies Demce Company ve Shobana Jevasingh
* rn^kt.

Dance Company sıralamada Dünya liderleri arasındadır. Milli Piyango fonundan finanse edilen Londra Sadlers Wells Tiyatrosu 38 milyon paunddan fazla bir miktara yeniden inşa edilmiştir. Bu Tiyatro bir dans tiyatrosu olarak dizayn edilmiş ve hem modern hem de barok opera tarzına uygun hale getirilmiştir. Covent Garden'ın restoresi sırasında Royal Ballet, Londra'luların diğer bir buluşma yeri olarak kullanılmıştır. 1998 yaz sezonunda Minkus'un La Bayardere, Anthony Dowell'in yapımı olan Tchaikovsky'nin *Swan Lake* (Kuğu Gölü) ve Massenet'in *Manon* adlı oyunlarında başlıca dansçılardan Darcey Bussell, Deborah Bull, Sylvie Guillem, Viviana Durante, Jonathan Cope ve Bruce Sansom rol almışlardır.

1998 yılında Sanat Konseyi (*Arts Council of England-ACE*), Jonathan Burrows, Michael Clark ve Ricochet Dance gibi şirketler de dahil olmak üzere toplam 750.000 paund ödül verilen bir dans paneli düzenlemiştir. Ayrıca aynı yıl 200'ün üzerindeki girişimcinin çalışmalarının yer aldığı *British Dance* adlı yayın bu alandaki çalışmaları desteklemek amacıyla basılmıştır.

Dansçı ve koreografların profesyonel eğitimi, *Royal Ballet School*, *Central School of Ballet*, *Northern School of Contemporary Dance (Leeds)* ve *London Contemporary Dance School* gibi başlıca uzmanlaşmış okullarda sağlanmaktadır. Bunlar, birçok özel okul ile İngiliz dansının bugünkü seviyeye gelmesinde önemli paya sahiptir.

Hükümet tarafından finanse edilen bütün dans şirketleri, dans ve eğitim faaliyetleri yapar. *Phoenix Dance Company*'nin *Urban Exchange* (Şehrin Değişimi) ve *English National Ballet*'in *Striking a Balance* adlı oyunları örnek olarak kendi projeleriyle ödül kazanmışlardır. Lancaster'deki *Ludus Dance Company* esas olarak gençler için çalışmalar yapar. Yine, *National Youth Dance Company* (Ulusal Gençlik Dans Şirketi), genç insanlara profesyonelleşmeleri bakımından olanak sağlar.

IV. SONUÇ :

Raporumuzun İnceleme-Araştırma bölümünde detaylı bir şekilde anlatıldığı üzere, İngiltere'de tiyatro, opera-bale alanında çok uzun yıllardır yapılan çalışmalar sonucu yerleşmiş uygulamalar ile ülkemizdeki uygulamalar arasında çok önemli farklar bulunduğu, nitekim bu konularda söz konusu kurumların merkezi ve yerel idarelerle ilişkilerinin farklılıklar arzettiği, sanatçı ve diğer personelin bir kadroya atanmasının söz konusu olmayıp, bu kişilerin ilgili kurum ile aralarında imzalanan J^elli süreli sözleşmeler yoluyla çalıştırıldıkları, söz konusu kuruluşların finansmanı, •V^ £V^atr0, °P^era ve bale ^l^an^nd^a yapılan eğitici çalışmalar, sponsorluk, sanat ve y^ sanatçıyla destek gibi birçok değişik uygulamanın varolduğu, ancak hepsinden

önemlisi bu konulardaki mevcut Hükümet politikasının tamamen farklı olduğu, bu bağlamda İngiltere'de yıllardır devam eden Sanat Konseyleri (Arts Council) uygulamasının bu sistemin temelini oluşturduğu anlaşılmaktadır. İngiltere'de Hükümet bütçesi ile Milli Piyango (*National Lottery*) fonundan kültür ve sanat faaliyetleri için ayrılan ödenekler direkt bu kuruluşlara tahsis edilmemekte, bu ödenekler önce yapı itibariyle Hükümetten tamamen bağımsız olarak çalışan Sanat Konseylerine aktarılmakta, daha sonra da bu Konseyler tarafından sanat ve kültür kuruluşlarınca kendilerinden talep edilen yardım miktarı gözönüne alınarak belirlenen kıstaslar çerçevesinde ilgili sanat kuruluşlarına dağıtılmaktadır. Söz konusu fonların dağıtımında ana kanal İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda Sanat Konseyleri olup, İngiltere Sanat Konseyi (*The Art Council of England-ACE*) de mevcut fonları 10 ayrı Bölgesel Sanat Kuruluna (*Regional Arts Boards-RABs*) paylaşmaktadır. Bu uygulama, fon dağıtımında politik etkilerden tamamen uzak kalınmasını, kaynakların en uygun yapımlara tahsis edilmesini ve uzun dönemde sanatın en iyi şekilde gelişmesini sağlamaktadır. Sanat Konseyinin üye sayısı şu anda 13 olup, bu Konseyde görev alan kişiler kültür ve sanat konusunda üstün bilgi ve deneyime sahip ve kamuoyu nezdinde birikimi herkesçe kabul edilen kişiler arasından yine anılan Konseye yapılan başvuru sonucu seçilmektedir.

Yukarıda belirtilen uygulamaların çok yararlı ve başarılı sonuçlar verdiği İngiltere'nin halen sanat alanında Dünya'nın en ileri ülkelerinden biri olmasından anlaşılmakta olup, söz konusu uygulamalar ile Raporun İnceleme-Araştırma bölümünde yer alan diğer uygulamaların Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü ile Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğünce uygulanabilirliğinin araştırılması ve mümkün olduğu takdirde ülkemizde de benzer uygulamaların hayata geçirilmesinin yararlı olacağı sonuç ve kanaatine varılmıştır.

Arz ederim.

Ankara, 30/04/2001

Zafer YER
Başmüfettiş
